

Julie James AS/MS
Y Gweinidog Newid Hinsawdd
Minister for Climate Change



Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Jayne Bryant AS
Cadeirydd
Y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg

SeneddPlant@senedd.cymru

21 Rhagfyr 2023

Annwyl Jayne,

Diolch am eich llythyr dyddiedig 21 Tachwedd at y Dirprwy Weinidog Newid Hinsawdd ynghylch cludiant i ddysgwyr. Rwy'n ymateb gan fod y Dirprwy Weinidog yn sâl.

Rwy'n gwerthfawrogi'r gwaith pwysig y mae'r Pwyllgor yn ei wneud yn y maes hwn a'r sylwadau a wnaed gan deuluoedd, pobl ifanc a'r sefydliadau sy'n eu cynrychioli. Rwy'n cydymdeimlo â'r pryderon a godwyd mewn perthynas â theithio gan ddysgwyr ac yn cydnabod pwysigrwydd y mater hwn i rieni, plant a phobl ifanc.

Mae teithio gan ddysgwyr yn faes cymhleth trawsbynciol. Fel y mae aelodau'r Pwyllgor yn ei wybod, Mesur Teithio gan Ddysgwyr (Cymru) yw'r fframwaith deddfwriaethol sy'n sail i gludiant i ddysgwyr yng Nghymru. Cyhoeddwyd adolygiad o'r Mesur hwn yn 2022 a chynhaliwyd ymarfer dadansoddi a gwerthuso mewnol pellach yn gynharach eleni. Mae'r darnau hyn o waith yn adlewyrchu canfyddiadau gwahanol ddarnau o waith gan y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg, bod anghenion cludiant i ddysgwyr yn gymhleth, yn ogystal â'r rhwydweithiau, yr offer a'r adnoddau sydd eu hangen i ddarparu gwasanaethau cludiant effeithiol o'r cartref i'r ysgol.

Fodd bynnag, er gwaethaf yr heriau hyn, credwn fod cyfleoedd i ddulliau arloesol gael eu rhoi ar waith i wella cysondeb a darparu cymorth teithio i ddysgwyr ledled Cymru. Nodir y cyfleoedd hyn yn yr Adroddiad Argymhellion ynghylch Teithio gan Ddysgwyr a gyhoeddir ym mis Ionawr 2024. Mae'r adroddiad yn nodi llwybr cymedrol i ddatblygu cynnig teithio diogel a chynaliadwy i ddysgwyr sy'n cyd-fynd â pholisïau a dyheadau Llywodraeth Cymru, gan

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Julie.James@llyw.cymru
Correspondence.Julie.James@gov.Wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

adlewyrchu newidiadau deddfwriaethol sydd wedi digwydd ers cyflwyno'r Mesur Teithio gan Ddysgwyr (Cymru) yn 2008.

Diolch am godi canfyddiadau'r Pwyllgor gyda mi. Rwyf wedi mynd i'r afael â phob un o'ch themâu yn eu tro er hwylustod.

Y dystiolaeth a gasglwyd: Beth yw eich barn ar y dystiolaeth a gasglwyd gennym? A yw hyn yn adlewyrchu eich dealltwriaeth o'r materion ledled Cymru, a'r effaith y gall ei chael ar fynediad i addysg a gofal plant?

Bydd gennym ddiddordeb i ddarllen adroddiad terfynol adolygiad presennol y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg ynghylch a oes gan blant a phobl ifanc anabl fynediad cyfartal at addysg a gofal plant, a diolchwn i'r Pwyllgor am edrych ar y mater pwysig hwn.

Yn y cyfamser, rwy'n gwerthfawrogi eich bod yn rhannu'n uniongyrchol â mi'r canfyddiadau perthnasol ynghylch profiadau plant a phobl ifanc ag anghenion dysgu ychwanegol (ADY) o deithio i'w manau dysgu ac oddi yno a'r effaith y gall hynny ei chael ar aelodau ehangach o'r teulu.

Mae dysgwyr ag ADY yn aml yn wynebu mwy o rwystrau cymdeithasol, nid yn unig o ran eu dysgu. Felly, rydym yn disgwyl bod gofal ychwanegol yn cael ei gymryd ar gyfer dysgwyr sy'n agored i niwed sy'n cael mynediad at gludiant a ddarperir gan awdurdodau lleol, er mwyn sicrhau mwy o gysondeb o ran eu diogelwch a'u lles.

Mae'r Cynllun Datblygu Unigol (CDU) yn cynnwys darpariaeth i anghenion cludiant i blant a phobl ifanc ag ADY gael ei gofnodi, ac mae'n gyfle i unigolion, eu teuluoedd a'r awdurdod perthnasol sicrhau bod y ddarpariaeth briodol yn cael ei cheisio. Gall cwblhau'r adran trefniadau teithio mewn Cynlluniau Datblygu Unigol, pan fo'n berthnasol, helpu i gydlynu a darparu cludiant ysgol i'r dysgwyr mwyaf agored i niwed.

Rydym yn clywed am ddysgwyr ag ADY yn wynebu anawsterau cludiant wrth gael mynediad i addysg bellach a bod y ddarpariaeth o ran cludiant yn anghyson ledled Cymru. Fel y mae'r llythyr yn awgrymu gall hyn fod yn broblem arbennig i'r rhai dros 19 oed. Yn aml, bydd dysgwyr ag ADY mwy cymhleth yn aros yn yr ysgol nes eu bod tua 19 oed cyn parhau â'u haddysg mewn coleg addysg bellach.

Rydym yn ymwybodol o'r hyfforddiant teithio annibynnol rhagorol y mae Cyngor Caerdydd yn ei gyflwyno i bobl ifanc i ddarparu sgiliau gydol oes iddynt allu cael mynediad at fannau dysgu, cyflogaeth a chyfleoedd cymdeithasol drwy roi'r sgiliau a'r hyder iddynt ddefnyddio trafndiaeth gyhoeddus. Er na fydd y math hwn o ymyrraeth yn addas i bawb, hoffem annog mwy o awdurdodau lleol, a sefydliadau dysgu i ystyried opsiynau amgen.

Mae cludiant i weithgareddau allgyrsiol, gan gynnwys darpariaeth fel clybiau brechwast, yn fater heriol sy'n wynebu pob plentyn a pherson ifanc. Nid yw'r deddfwriaeth bresennol yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol ddarparu cludiant ar gyfer y gweithgareddau hyn. Gwnaeth adolygiad 2022 o'r Mesur Teithio gan Ddysgwyr (Cymru) dynnu sylw at y ffaith, hyd yn oed os oedd gennym yr adnoddau ariannol i gefnogi darpariaeth o'r fath, bod y gwendid mewn rhwydweithiau a seilwaith presennol yn gwneud gweithredu ac ehangu'r ddarpariaeth yn anodd. Yn syml, nid oes gennym y gyrrwyr bysiau, y gweithredwyr bysiau, na'r capasiti yn adeiladau ein hysgolion na'r adnoddau lleol i allu darparu cludiant ysgol ar gyfer gweithgareddau allgyrsiol ar ben y ddarpariaeth statudol. Mae ein dyheadau i gyflwyno rhwydwaith bysiau wedi'i fasnachfreinio sy'n cael ei lywio'n lleol, wedi'i ategu gan rwydweithiau trafndiaeth gymunedol, gobeithio, yn cynnig cyfleoedd i fynd i'r afael â rhai o'r

materion hygyrchedd hyn i blant a phobl ifanc ledled Cymru drwy fanteisio i'r eithaf ar yr adnoddau sydd ar gael.

Mae'r adroddiad Argymhellion ynghylch y Mesur Teithio gan Ddysgwyr (Cymru) yr ydym yn gobeithio ei gyhoeddi yn fuan yn argymhell diweddarau'r ddogfen ganllawiau statudol ar unwaith i wella cysondeb o ran y ddarpariaeth ar draws yr awdurdodau lleol, a sicrhau ei bod yn cydfynd â'r newidiadau deddfwriaethol sydd wedi digwydd gan gynnwys deddfu Deddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) 2018. Bydd y dystiolaeth rydych wedi'i chyflwyno yn helpu i lywio'r gwaith o ddiweddarau'r dogfennau canllaw hyn. Bydd hyn yn cynnwys sicrhau bod awdurdodau lleol a phartneriaid cyflawni eraill yn ystyried arferion gorau o ran caffael contractau i gynnwys safonau gofynnol o ymwybyddiaeth a hyfforddiant ynghylch cludo plant ag ADY.

Adroddiad Absenoldeb Disgyblion:

A allwch chi amlinellu safbwynt presennol Llywodraeth Cymru ar ein hargymhelliad?

Mae'r rhesymau dros absenoldeb mewn ysgolion yn amlochrog. Bydd Llywodraeth Cymru yn parhau i archwilio'r achosion o ran lefelau isel o bresenoldeb dysgwyr mewn ysgolion, a sut y gellid mynd i'r afael â hyn ar lefel leol a chenedlaethol. Byddwn yn defnyddio'r canfyddiadau i lywio datblygiadau ac ymyriadau polisi.

Ein huchelgais fydd darparu dull dysgwr yn gyntaf o ran teithio gan ddysgwyr, ond mae'n rhaid i ni fod yn realistig o safbwynt yr heriau y tynnwyd sylw atynt yn yr adolygiad cyntaf ynghylch rhwydweithiau, offer ac adnoddau trafndiaeth sydd eu hangen i ddarparu gwasanaethau effeithiol ar gyfer cludiant o'r cartref i'r ysgol. Fe wnaeth yr ymarfer gwerthuso a dadansoddi mewnol a gynhaliwyd yn gynharach eleni gasglu ystod eang o dystiolaeth leol, genedlaethol a rhyngwladol i nodi dulliau arloesol o ddarparu trefniadau teithio i ddysgwyr. Mae awdurdodau lleol ledled Cymru eisoes yn defnyddio rhai arferion rhagorol ac arloesol i wneud y mwyaf o adnoddau i wella'r ddarpariaeth trafndiaeth i ddysgwyr a'r gymuned ehangach. Rydym am ymgorffori'r strwythurau cywir fel y gall awdurdodau lleol a phartneriaid cyflawni eraill rannu a lledaenu arferion gorau i wella cysondeb y ddarpariaeth, ac i sicrhau bod y seilwaith trafndiaeth ar waith i leihau unrhyw rwystrau o ran cael mynediad at addysg.

Deisebau:

Wrth i ni nesáu at ddiwedd y flwyddyn, a allwch chi roi gwybod beth sydd wedi digwydd ers i'r cyngor hwn gael ei gyflwyno i chi dros yr haf? Beth fydd y camau nesaf, a phryd y byddant yn arwain at newid ar lawr gwlad i ddysgwyr ledled Cymru? Er ein bod yn cydnabod y cymhlethdodau sy'n ymwneud â theithio gan ddysgwyr a'r heriau ariannol parhaus a wynebir ar draws y sector cyhoeddus, credwn fod gwir angen cyflymdra a brys wrth ymdrin â'r mater pwysig hwn.

Cynhaliwyd ymarfer dadansoddi a gwerthuso mewnol yn gynharach eleni. Bydd copi o'r adroddiad hwn sy'n amlinellu cyfres o argymhellion i wella cysondeb ac ansawdd y ddarpariaeth cludiant i ddysgwyr ledled Cymru, yn cael ei anfon i'r Pwyllgor.

Y Comisiynydd Plant:

Byddem yn croesawu eich barn ar argymhelliad y Comisiynydd ar gyfer cynllun peilot trafndiaeth cyhoeddus am ddim i blant a phobl ifanc o dan 18 oed yn ystod tymor y Senedd hon.

Un o brif amcanion Strategaeth Drafndiaeth Llywodraeth Cymru, Llwybr Newydd, yw lleihau cost teithio cynaliadwy i **bawb** yng Nghymru, gan gynnwys pobl ifanc.

O fewn y model gweithredu presennol bydd plant hyd at 5 oed yn cael teithio am ddim ar fysiau lleol pan fyddant yng nghwmni oedolyn. Bydd y rhai rhwng 5 oed a hyd at 16 oed hefyd yn gallu derbyn naill ai tocyn hanner pris neu 1/3 oddi ar y pris bws arferol, yn dibynnu ar y gweithredwr bws, neu os yw'r gwasanaeth yn gweithredu o dan contract i'r awdurdod lleol.

Rydym wedi edrych ar amrywiaeth o opsiynau i wneud teithio ar drafnidiaeth gyhoeddus yn haws, yn fwy hygyrch ac yn fforddiadwy i bawb yn y gymuned drwy symleiddio'r system brisiau a thocynnau. Rydym wedi ymgymryd â darn cynhwysfawr o waith cynllunio ynghylch opsiynau i ddarparu cynnig 'Prisiau Siwrneiau Tecach' i deithwyr bysiau yng Nghymru, sydd wedi cynnwys y posibilrwydd o gyflwyno cap ar docynnau sengl, tocynnau parth, tocynnau bws a thrên integredig a thocynnau ychwanegol i bobl ifanc. Mae rhai o'r mentrau hyn yn cael eu treialu ar hyn o bryd ar rwydwaith TrawsCymru a weithredir gan Trafnidiaeth Cymru, a byddwn yn defnyddio'r hyn a ddysgwyd yn sgil hynny i lywio datrysiad hirdymor, cynaliadwy a fforddiadwy a fydd yn annog newid dulliau teithio i bawb.

O dan y model gweithredu presennol, yr unig ffordd y gallwn gynnig teithio am bris rhatach neu am ddim yw trafod trefniadau ad-dalu gyda gweithredwyr sydd wedi profi i fod yn gostus, fel y gwelwyd gyda'r cynnig teithio am ddim i rai dan 22 oed yn yr Alban. Bydd y Bil Bysiau arfaethedig, y byddwn yn ei gyflwyno gerbron y Senedd yn 2024, yn rhoi cyfle i ni edrych o'r newydd ar ddarpariaeth gwasanaethau bysiau ledled Cymru, gan gynnwys bwrw ymlaen â'n gwaith ar brisiau siwrneiau tecach (ac felly'r posibilrwydd o ran darpariaeth ychwanegol ar gyfer plant a phobl ifanc). Gan fod ein hamcanion yn uchelgeisiol, bydd y diwygiadau hyn yn cymryd amser, ond mae'n hanfodol ein bod yn cael hyn yn iawn i gefnogi holl ddinasyddion Cymru.

Yn y cyfamser, rydym yn ariannu ac yn darparu'r cynllun FyNgherdynTeithio ar gyfer pobl ifanc 16 i 21 oed sy'n darparu tua 1/3 oddi ar gost teithio ar fysiau. Mae nifer o docynnau rhwydwaith bysiau rhatach ar gael ledled Cymru hefyd, a nifer o gyfleoedd ar gyfer prisiau teithio rhatach ar rwydwaith rheilffyrdd Trafnidiaeth Cymru. Mae'r adroddiad a gyhoeddwyd yn ddiweddar gan Senedd leuenctid Cymru, *Ffyrdd Gwyrdd*, wedi tynnu sylw at yr angen i wneud rhagor o waith i sicrhau bod plant a phobl ifanc yn ymwybodol o'r cynlluniau hyn. Felly, rydym wedi gofyn i Trafnidiaeth Cymru gynnal ymgyrch i godi proffil y gostyngiadau sydd ar gael i blant a phobl ifanc sy'n teithio ar drafnidiaeth gyhoeddus.

Plant yng Nghymru:

Pa waith y mae Llywodraeth Cymru yn ei wneud i liniaru pwysau costau byw ar gostau trafndiaeth i blant, pobl ifanc a'u teuluoedd?

Mae Llywodraeth Cymru yn darparu cyllid i awdurdodau lleol ar gyfer darpariaeth cyn-16 mewn ysgolion drwy'r Setliad Refeniw Llywodraeth Leol, a hynny ar ffurf y Grant Cynnal Refeniw (RSG). Nid yw'r Grant Cynnal Refeniw wedi'i glustnodi, mae'r cyllid a roddir i bob awdurdod ar gael iddo ei wario fel y gwêl yn briodol ar yr amrywiaeth o wasanaethau y mae'n gyfrifol amdanynt, gan gynnwys cludiant i'r ysgol. Wrth benderfynu ar lefel y cyllid sydd ei angen i gyflawni eu dyletswyddau statudol, caiff awdurdodau lleol ddefnyddio ffynonellau cyllid eraill y tu allan i'r Grant Cynnal Refeniw.

Yn 2022/23 nododd awdurdodau lleol gyfanswm gwariant o £160 miliwn ar gludiant o'r cartref i'r ysgol. Mae'r data diweddaraf a gyhoeddwyd sy'n amlinellu gwariant awdurdodau lleol ar addysg, gan gynnwys teithio gan ddysgwyr, ar gael yn y ddolen ganlynol: [Gwariant refeniw addysg, yn ôl awdurdod a gwasanaeth \(£ mil\) \(llyw.cymru\)](#)

Fel yr amlinellwyd uchod, rydym wedi ymrwymo, ynghyd â Trafnidiaeth Cymru, i fwrw ymlaen â darn o waith i gynnal ymgyrch wedi'i thargedu a datblygu adnoddau perthnasol a hygyrch,

er mwyn sicrhau bod plant a phobl ifanc yn ymwybodol o'r holl gymorth trafndiaeth gyhoeddus y gallant gael gafael arno, gan gynnwys:

- Mae plant hyd at 5 oed yn teithio am ddim ar wasanaethau bysiau ledled Cymru, ac yna rhwng 5 oed a hyd at 16 oed maent yn teithio naill ai am hanner pris neu ddwy ran o dair oddi ar y pris arferol i oedolion.
- Mae “FyNgherdynTeithio” Llywodraeth Cymru yn gynllun teithio rhatach, sydd ar gael i bob person ifanc rhwng 16 a 21 oed. Mae'r cynllun hwn gwerth £2 filiwn yn darparu tua 30% oddi ar bris tocyn bws arferol i oedolion ar wasanaethau bysiau lleol ledled Cymru. I gael rhagor o fanylion am y cynllun, cliciwch ar y ddolen ganlynol: [Hafan ♥ FyNgherdynTeithio | Llywodraeth Cymru](#).
- Yn ogystal, mae nifer o docynnau bws rhatach yn cael eu cynnig gan y gwahanol weithredwyr bysiau ledled Cymru.
- Gall plant dan 11 oed deithio am ddim ar wasanaethau rheilffyrdd a weithredir gan Trafnidiaeth Cymru, a gall y rhai dan 16 deithio am ddim ar wasanaethau Trafnidiaeth Cymru yn ystodau cyfnodau tawelach pan fyddant yn teithio gydag oedolyn sy'n prynu tocyn.
- Yn ogystal, mae'r cerdyn rheilffordd 16-17 Saver ar gael i'w ddefnyddio ar bob gwasanaeth rheilffordd ledled Cymru a Lloegr, gan gynnig 50% oddi ar y rhan fwyaf o docynnau trên bob dydd o'r flwyddyn heb unrhyw gyfyngiadau amser a dim isafswm pris am gost flynyddol o £30.
- Gellir defnyddio'r grant Lwfans Cynhaliath Addysg ar gyfer addysg bellach i gefnogi costau teithio: [Lwfans Cynhaliath Addysg, cyllid ar gyfer Addysg Bellach | Cyllid Myfyrwyr Cymru](#)

Mae Llywodraeth Cymru hefyd wedi llunio rhestr o gymorth a chynghor i helpu unigolion a theuluoedd gyda chostau byw. Mae'r wybodaeth hon yn cael ei diweddarau'n rheolaidd ac mae ar gael ar y ddolen ganlynol: [Cael help gyda chostau byw | LLYW. CYMRU](#)

Senedd Ieuencid Cymru:

Beth yw eich barn ar yr argymhellion a wnaed gan Senedd Ieuencid Cymru?

Gweler ynghlwm Atodai A, ein hymateb ysgrifenedig i Senedd Ieuencid Cymru.

Pwysau ariannol ar awdurdodau lleol:

I ba raddau y mae Llywodraeth Cymru yn monitro newidiadau yn narpariaeth awdurdodau lleol o ganlyniad i gyfyngiadau ariannol; a'r effaith y mae hynny wedyn yn ei chael ar ymgysylltiad a phresenoldeb dysgwyr?

Rydym yn monitro'r ddarpariaeth o ran cludiant i'r ysgol yr awdurdodau lleol yn ofalus drwy ein gwaith gyda'r Gymdeithas Swyddogion Cydgysylltu Trafnidiaeth (ATCO), sy'n darparu fforwm i awdurdodau lleol godi unrhyw bryder ar y mater hwn. Fel rhan o'r ymarfer dadansoddi a gwerthuso diweddar, gwnaethom adolygu cludiant o'r cartref i'r ysgol pob un o'r 22 awdurdod lleol a chawsom ymatebion i'r arolwg gan 14 awdurdod lleol a roddodd wybodaeth am eu costau, modelau cyflawni, materion a rhwystrau sy'n gysylltiedig â chludiant o'r cartref i'r ysgol mewn perthynas â'r Mesur a'r canllawiau cysylltiedig.

Mae rhai arferion rhagorol iawn wedi'u nodi gydag awdurdodau lleol yn meddwl yn greadigol ac yn arloesol am eu darpariaeth teithio gan ddysgwyr. Er enghraifft, y ddarpariaeth

hyfforddiant teithio annibynnol buddsoddi i arbed yng Nghaerdydd a Chyngor Sir Fynwy yn adolygu eu darpariaeth o ran trafndiaeth gymunedol ac yn cydweithio â gweithredwyr bysiau i wneud y gorau o'r cyfleoedd i blant a phobl ifanc ddefnyddio rhwydweithiau trafndiaeth gyhoeddus i gael mynediad i'w manau dysgu. Rydym yn cefnogi ac yn annog mwy o'r dull integredig hwn a darparu gwasanaethau cydgysylltiedig ledled Cymru.

Rwy'n gobeithio bod y llythyr hwn yn rhoi'r sicrwydd sydd ei angen ar eich pwyllgor ar hyn o bryd.

Yn gywir



Julie James AS/MS
Y Gweinidog Newid Hinsawdd
Minister for Climate Change